

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/386
Toplantı Tarihi/Sayısı : 2.7.2024/48
Karar Numarası : 2024/539
Başvuran : M. E.
Vasisi: C.E.
Başvuran Vekili : -
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, % 50 oranında sürekli engeli bulunan başvuran adına vasisi tarafından; 17/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nda kız ve erkek çocukları için aylığa hak kazanma koşullarının farklı belirlenmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vasisi, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Babalarının 2019 yılında vefat ettiğini ve biri kız diğeri erkek olmak üzere iki kardeşinin zihinsel engelli olduğunu,

b. Kız kardeşinin herhangi bir talebi olmaksızın babalarının emekli maaşının bağlandığını ancak % 50 oranında engelli ve tam bağımlı olan erkek kardeşine babalarının emekli maaşının bağlanmadığını,

c. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10'uncu maddesine göre herkesin kanun önünde eşit olduğunu ve kızlara bağlanan emekli maaşının erkeklere de bağlanması gerektiğini,

ç. 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi gereğince sürekli hastalığı olmaması nedeniyle erkek kardeşine maaş bağlanmadığını ancak kardeşinin sürekli olarak zihinsel engelli olduğunu belirterek mağduriyetlerinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından (SGK) alınan yazılı görüşte özetle:

a. 16/6/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 4'üncü maddesi uyarınca Ekim 2008 ayının başından önce sosyal güvenlik bakımından 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışan sigortalılar ve emekliler ile bunların dul ve yetimlerinin aylıklarının bağlanması, artırılması, azaltılması, kesilmesi, yeniden bağlanması, toptan ödemeleri, ilgi devamı, ihya ve borçlanmaları, diğer ödemeler ve yardımlar ile emeklilik ikramiyeleri hakkında 5510 sayılı Kanun'da aksine hüküm belirtilmedikçe mezkûr Kanun ile yürürlükten kaldırılan mülga hükümler de dâhil olmak üzere 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapıldığı,

b. 5434 sayılı Kanun hükümleri uyarınca mezkûr Kanun'a göre aylık almakta iken vefat eden emeklilerin kız çocuklarının herhangi bir yaş, eğitim, muhtaçlık veya engellilik durumu koşulu aranmaksızın, evli olmamak ve 5510 sayılı Kanun'un 4/1-(c) bendi kapsamında kamu görevlisi olarak çalışmamak koşullarıyla yetim aylığının bağlanacağı düzenlendiği,

c. Yine 5434 sayılı Kanun hükümleri uyarınca mezkûr Kanun'a göre aylık almakta iken vefat eden emeklilerin erkek çocuklarının 18 yaşını veya ortaöğrenim yapmakta ise 20 yaşını ya da yüksek öğrenim yapmakta ise 25 yaşını doldurmamış olmak, evli olmamak ve 5510 sayılı Kanun'un 4/1-(c) bendi kapsamında kamu görevlisi olarak çalışmamak koşullarıyla yetim aylığının bağlanacağı düzenlendiği,

ç. İyileştirilmesi olanaksız hastalıklarının veya engelliliklerinin çalışmalarına engel olduğu Sağlık Kurulunca onaylanacak raporla tespit edilen erkek çocuklarına ise herhangi bir yaş veya eğitim koşulu aranmaksızın, muhtaç olmak ve 5510 sayılı Kanun'un 4/1-(c) bendi kapsamında kamu görevlisi olarak çalışmamak koşullarıyla yetim aylığı bağlanacağı düzenlendiği,

d. 5510 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesinde yer alan düzenleme ile de 5434 sayılı Kanun'da yer alan hükümlere paralel olarak 5510 sayılı Kanun veya yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında çalışmayan ve kendi sigortalılığı nedeniyle gelir veya aylık bağlanmamış olan kız çocuklarına, herhangi bir yaş, eğitim, muhtaçlık veya engellilik durumu koşulu aranmaksızın, yalnızca evli olmamak, erkek çocuklarına ise 18 yaşını, ortaöğrenim yapmakta ise 20 yaşını ve yüksek öğrenim yapmakta ise 25 yaşını doldurmamış olmak, Kurum Sağlık Kurulu kararı ile çalışma gücünü en az % 60 oranında yitirip malul olduğu anlaşılan çocuklara, herhangi bir yaş veya eğitim koşulu aranmaksızın yalnızca malul olmak koşullarıyla ölüm aylığının bağlanacağı düzenlendiği,

e. Sosyal güvenlik mevzuatında yaş, eğitim, çalışma, muhtaçlık ve engellilik durumu ile medeni durum kriterlerine göre kız ve erkek çocuklar için farklı aylığa hak kazanma koşullarının öngörüldüğü,

f. 5510 sayılı Kanun hükümleri ile yetkilendirilen sağlık hizmet sunucularının sağlık kurullarınca düzenlenecek raporlardaki teşhis ve bu teşhise dayanak teşkil eden belgeleri incelemek suretiyle çalışma gücü kaybı ve meslekte kazanma gücü kaybı oranlarını belirlemeye Kurum Sağlık Kurulunun yetkili olduğunun, sigortalılar hakkında vazife malullük derecesi, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik derecesi tespiti ile çalışma gücünün malûliyetini gerektirecek derecede kaybına ilişkin Kurumca verilen kararlardan itiraza konu olanların ise Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı düzenlendiği,

g. Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun 8/12/2021 tarihli ve 2021/20755 sayılı Kararı'nda yer alan "Diğer mevzuat" ibaresinden kastedilenin 28/9/2021 tarihli ve 31612 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nin 20'nci maddesi ile yürürlükten kaldırılan ancak ilgilinin aylık talebinde bulunduğu ve maluliyet durumunun incelendiği tarihte yürürlükte bulunan 3/8/2013 tarihli ve 28727 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği olduğu,

ğ. Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nin "*Psikiyatrik hastalıklar*" bölümünde zeka testinin (IQ) 50 ve altı olmasının maluliyet kriteri olarak belirlendiği, Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nde de "*B. Çalışma Gücü Kaybına Neden Olan Psikiyatrik Hastalıklar*" başlıklı bölümünün "*I. Zeka gerilikleri*" başlıklı bölümündeki "*Ağır Düzeyde Çalışma Gücü Kaybına Neden Olan Durumlar*"ın da "*IQ 50 ve altı; öz bakımını kendi kendine yapamama (beslenme, tuvalet ve banyo vb.) veya tek başına sokağa çıkamama veya evde tek başına kalamama*" şeklinde tanımlandığı,

h. Baba M. E.'nin 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre emekli aylığı almakta iken vefat ettiği, başvuruya konu A. E. ile M. E.'nin vasisi C. E.'nin 2019 yılında sunulan dilekçesi ile vasisi olduğu kardeşlerine, vefat eden babalarından dolayı aylık bağlanmasının talep edildiği ve dilekçe ekinde yalnızca M. E. hakkında Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 17/5/2016 tarihli ve ... sayılı sağlık kurulu raporunun ibraz edildiği, MERNİS kayıtlarının tetkikinde A. E.'nin evli olmadığı ve

5510 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir çalışmasının bulunmadığının tespit edilmesi üzerine A. E.'ye kız yetim aylığının bağlandığı ve M. E.'ye ait dosyanın ise 5434 sayılı Kanun kapsamında Kurum Sağlık Kurulunca değerlendirilmek üzere Maluliyet ve Sağlık Kurulları Daire Başkanlığına gönderildiği,

1. M. E. hakkında Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 17/5/2016 tarihli ve ... sayılı sağlık kurulu raporunun Kurum Sağlık Kurulunun 18/7/2019 tarihli ve ... sayılı oturumunda incelenerek 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi kapsamına girmediğine karar verildiği ve aylık bağlanmasına imkan bulunmadığının bildirildiği, başvuran vasisi tarafından sunulan dilekçe ile M. E. hakkında Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesince düzenlenen 31/5/2021 tarihli ve ... sayılı sağlık kurulu raporu ibraz edilerek aylık bağlanma talebinin yinlendiği, bu talebe istinaden söz konusu sağlık kurulu raporunun Kurum Sağlık Kurulunun 27/9/2021 tarihli ve ... sayılı oturumunda incelenerek 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi kapsamına girmediğine karar verildiği ve aylık bağlanamayacağı hususunun vasiye bildirildiği, söz konusu karara vasi tarafından itiraz edilmesi üzerine 2016 ve 2021 tarihli sağlık kurulu raporlarını 8/12/2021 tarihli ve ... sayılı oturumunda inceleyen Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu tarafından başvuranın durumunun 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi kapsamına girmediğine oy birliği ile karar verildiği ve aylık bağlanamayacağı hususunun vasiye bildirildiği, vasi tarafından 17/11/2022 ve 17/1/2024 tarihli dilekçeler ile aylık bağlanma talebinin yinlendiği ve söz konusu taleplerin sırasıyla 25/11/2022 ve 29/1/2024 tarihli yazılar ile reddedildiğinin anlaşıldığı,

i. Sonuç olarak; sağlık kurulu raporlarının incelenmesi neticesinde Kurum Sağlık Kurulu ve Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca M. E.'nin durumunun 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi kapsamına girmediğine karar verilmesi nedeniyle aylık bağlanma talebinin reddedildiği ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vasisi tarafından sunulan yazılı görüşte başvuru dilekçesindeki beyanlara ek olarak özetle;

a. M. E.'nin sağlık kurulu raporunda "*Tam Bağımlı*" ifadesinin geçtiği ve bu ifadenin "*Tam bağımlı birey engel durumuna göre engel oranı % 50 ve üzeri olduğu tespit edilenlerden doku, organ ve- veya fonksiyon kaybı ve-veya psikiyatri tanısı bağlantılı muhakeme yeteneği değerlendirilmesine göre günlük yaşam aktivitelerini yardım almasına rağmen kendi başına gerçekleştiremediğine karar verilen bireyi*" ifade ettiği,

b. 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesinde % 60 oranında engellilik ve IQ değeri ile ilgili ifadelerin bulunmadığı, kardeşinin hastalığının sürekli ve iyileştirilmesi olanaksız ve çalışamayacak durumda olduğunun sağlık kurulu raporunda belirtildiği ifade edilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Yasama yetkisi*" başlıklı 7'nci maddesi şöyledir:

"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez."

6. Anayasa'nın "*Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri*" başlıklı 87'nci maddesi şöyledir:

"Türkiye Büyük Millet Meclisinin görev ve yetkileri, kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak; ..."

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (...)"

8. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde "*Ayrımcılık yasağı ihlallerini*

resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

9. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. (...) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz. (...) İşleme konulmayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

10. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Başvurunun konusu*" başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri, başvurunun konusunu oluşturur."

11. Mezkûr Yönetmelik'in "*Başvuru konusu teşkil etmeyecek işlem ve kararlar*" başlıklı 40'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz."

12. Mezkûr Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir."

13. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularda ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularda ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEğERLENDİRME VE GEREKÇE

14. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

15. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

16. Anayasa'nın 7'nci ve 87'nci maddelerinde; yasama yetkisinin münhasıran Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) uhdesinde olduğu hükme bağlanmıştır. Bu bakımdan; kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak yasama yetkisi kapsamında kalmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin başvuru konusu olamayacağı, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 40'inci maddesinde ise yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin TİHEK'in görev alanına girmediği hükme bağlanmıştır.

17. Başvuru kapsamında ileri sürülen iddialardan ilki, 2019 yılında vefat eden babalarının emekli maaşının kız ve erkek çocuklarına bağlanma koşullarının farklılığına ilişkindir. Bu kapsamda başvuran vasisi tarafından; herhangi bir koşul aranmaksızın kız kardeşine bağlanan aylığın erkek kardeşine de bağlanması gerektiği ileri sürülmektedir. Muhatap tarafından ise evli olmaması ve 5510 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir çalışmasının bulunmamasının tespiti üzerine A. E.'ye kız yetim aylığının 5434 sayılı Kanun'un mülga 75'inci maddesi kapsamında bağlandığı, başvuran vasisinin erkek kardeşine ise mezkûr Kanun'un mülga 74'üncü maddesi kapsamına girmemesi nedeniyle aylık bağlanmadığı ileri sürülmüştür.

18. 5434 sayılı Kanun'un mülga 74'üncü maddesine göre “*Ölüm tarihinde (18) yaşını, ortaöğrenim yapmakta ise (20) ve yükseköğrenim yapmakta ise (25) yaşını doldurmamış erkek çocuklara aylık bağlanır. Ölüm tarihinde (18) yaşını doldurmuş ve öğrenci olmamaları nedeniyle aylık bağlanmamış erkek çocuklara, öğrenim durumlarına göre yukarıdaki bentte belirtilen yaşları geçmemek şartıyla aylık bağlanır. (...)*”. Mezkûr Kanun'un mülga 75'inci maddesinde ise “*Kendisinden aylık bağlanacak olanların ölümü tarihinde evli bulunmayan kız çocuklarına aylık bağlanır. Evlenme dolayısıyla aylığı kesilmiş olanlardan sonradan boşanan veya dul kalanların da eski aylıkları bağlanarak ödenir. Ölüm tarihinde evli olmaları sebebiyle aylık bağlanmamış kız çocuklarından bilahare boşanan veya dul kalanlara da bu tarihleri takip eden ay başından itibaren aylık bağlanır. (...)*” düzenlemesine yer verilmiştir.

19. 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri ışığında dosya kapsamı incelendiğinde; kanun yapma, değiştirme ve kaldırma görev ve yetkisinin münhasıran TBMM'ye ait olduğu; başvuruya konu olan kız ve erkek çocukları arasındaki cinsiyet ve yaş gibi aylık bağlanma koşullarına dair farklı uygulamanın 5434 sayılı Kanun'da yer alan mülga 74'üncü ve 75'inci maddelerinden kaynaklandığı; bu bağlamda yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlem niteliği taşıması nedeniyle 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin dördüncü fıkrası ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 40'inci maddesi gereği 5434 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinden kaynaklanan kız ve erkek çocukları arasındaki cinsiyet ve yaş gibi aylık bağlanma koşullarına dair farklı uygulamanın başvuru konusu olamayacağı, dolayısıyla kız kardeşe bağlanan aylığın erkek kardeşe de bağlanması gerektiğine ilişkin cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiası bakımından başvurunun kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

20. Öte yandan 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın yasak olduğu düzenlenmiştir. Mezkûr Kanun kapsamında bir inceleme yapılabilmesi için ayrımcılık yasağını ihlal ettiği ileri sürülen muamelenin ve/ya uygulamanın mezkûr Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden birine veya birden fazlasına dayanılarak ortaya çıkması gerekmektedir. Bu çerçevede Kanun'da sayılan temeller dışında bir temele dayanılarak veya herhangi bir temele dayanılmaksızın ayrımcılık iddiasında bulunulan haller, Kanun kapsamı dışında kalmaktadır. Bu bağlamda başvuranın ayrımcılık teşkil ettiğini ileri sürdüğü işlem ve eylemler ile ayrımcılık temelleri arasında bir nedensellik bağının ortaya konması gerekmektedir.

21. Dosya kapsamı incelendiğinde, başvuran vasisi tarafından ayrıca 5434 sayılı Kanun'un mülga 74'üncü maddesinin kapsamına girmemesi nedeniyle erkek kardeşine maaş bağlanmadığı ancak erkek kardeşinin

% 50 oranında sürekli zihinsel engelli olduğu ileri sürülmektedir. Söz konusu iddiaya ilişkin olarak muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun 8/12/2021 tarihli ve 2021/20755 sayılı kararında yer alan "*Diğer mevzuat*" ibaresi ile kastedilen Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nin 20'nci maddesi ile yürürlükten kaldırılan Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nin "*Psikiyatrik hastalıklar*" bölümünde zekâ testinin (IQ) 50 ve altı olmasının maluliyet kriteri olarak belirlendiği, Maluliyet ve Çalışma Gücü Kaybı Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'nde de "*B. Çalışma Gücü Kaybına Neden Olan Psikiyatrik Hastalıklar*" başlıklı bölümünün "*1. Zeka gerilikleri*" başlıklı bölümünde "*Ağır Düzeyde Çalışma Gücü Kaybına Neden Olan Durumlar*"; "*IQ 50 ve altı; öz bakımını kendi kendine yapamama (beslenme, tuvalet ve banyo vb.) veya tek başına sokağa çıkamama veya evde tek başına kalamama*" şeklinde tanımlandığı ve bu kapsamda M. E.'nin durumunun 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi kapsamına girmediğine karar verilmesi nedeniyle aylık bağlanma talebinin reddedildiği ifade edilmektedir.

22. Başvuran vasisi tarafından 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesi gereğince sürekli hastalığı olmaması nedeniyle erkek kardeşine aylık bağlanmadığı ancak erkek kardeşinin % 50 oranında sürekli zihinsel engelli olduğu, 5434 sayılı Kanun'un 74'üncü maddesinde yer alan düzenlemede % 60 oranında engellilik ve IQ değeri ile ilgili ifadelerin bulunmadığı, erkek kardeşinin çalışamayacak durumda ve hastalığının sürekli ve iyileştirilmesi olanaksız olduğunun sağlık kurulu raporunda belirtildiği ileri sürülmektedir. Dosya kapsamı incelendiğinde, başvuranın sağlık kurulu raporları ile konulan tanının % 50 oranında hafif mental retardasyon (zekâ geriliği) olduğu, başvuran için tespit edilmiş IQ düzeyinin 68 olduğu ve bu kapsamda başvuranın durumunun "*IQ 50 ve altı*" kapsamına girmemesi nedeniyle muhatap tarafından malul olarak nitelendirilmediği değerlendirilmektedir. Ayrıca söz konusu sağlık kurulu raporlarında yer alan çalıştırılmayacağı işlerin niteliği/ çalışamayacağı alan kısımlarının boş bırakıldığı görülmektedir.

23. Bu çerçevede somut uyuşmazlığın Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği'ne göre yapılan maluliyet tespiti işlemlerinden kaynaklandığı, başvuran vasisinin itirazlarının başvuran M. E.'nin durumunun ilgili Yönetmelik kapsamına girip girmemesine ve ilgili Yönetmelik'te aranan maluliyet şartlarının 5434 sayılı Kanun kapsamında aranıp aranmamasına ilişkin olduğu, bu açıdan başvuruda yer alan söz konusu iddianın idarenin düzenleyici ve bireysel işlemlerinin hukuka ve kanuna aykırı olduğu iddiasından ibaret olduğu, bu kapsamda başvuranın % 50 oranında sürekli zihinsel engelli olmasına rağmen aylık bağlanmadığına ilişkin iddianın esasen ayrımcılık yasağıyla ilişkili olmadığı kanaatine varılmıştır (Benzer yönde bkz. TİHEK, B. No: 2023/1232, K. No: 2024/131, 14/2/2024). Bu kapsamda başvuru konusu iddiaların engellilik ve/ya Kanun'da sayılan diğer ayrımcılık temelleriyle nedensellik bağının ortaya konulamadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple başvuranın % 50 oranında sürekli zihinsel engelli olmasına rağmen aylık bağlanmadığına ilişkin iddia bakımından muhatap tarafından yapılan işlemlerin herhangi bir ayrımcılık temeliyle ilişkilendirilemeyeceği ve 6701 sayılı Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden herhangi biri kapsamında ele alınamayacağı değerlendirilmiştir.

24. Bunlara ek olarak idarenin düzenleyici ve bireysel işlemlerinin hukuka ve kanuna aykırı olduğu iddiasından ibaret olan söz konusu iddianın 20/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun ilgili hükümleri çerçevesinde idari yargıda açılacak iptal davasına konu olabilecek bir nitelik taşıdığı ve 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin başvurunun konusu olamayacağına ilişkin hüküm kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir.

25. Bu kapsamda % 50 oranında sürekli zihinsel engelli olmasına rağmen aylık bağlanmadığına ilişkin iddia bakımından başvurunun engellilik ve 6701 sayılı Kanun'da sayılan diğer ayrımcılık temelleri ile nedensellik ilişkisinin tespit edilememesi, söz konusu iddianın ayrımcılık yasağıyla ilişkili olmaması, yargıya konu olabilecek bir iddia niteliği taşıması sebepleriyle başvuran vasisinin 5434 sayılı Kanun'un mülga 74'üncü maddesinin

kapsamına girmemesi nedeniyle erkek kardeşine maaş bağlanmadığına ancak kardeşinin % 50 oranında sürekli zihinsel engelli olduğuna dair iddiasına ilişkin başvurunun Kurumun görev alanına girmediğinden inceleme şartlarını taşımadığı ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali iddiasının da kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

26. Sonuç olarak Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinde; Kuruma yapılan başvuruların, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulacağı ve sonucunda Kurumun görev alanına girip girmediği yönünden inceleneceği; aynı Yönetmelik'in 67'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verileceği hüküm altına alınmıştır.

27. Kız ve erkek çocuklar için aylığa hak kazanma koşullarının farklı belirlenmesine ilişkin uygulamanın yasama organı olan TBMM tarafından kabul edilen 5434 sayılı Kanun'un mülga 74'üncü ve 75'inci maddelerinden kaynaklandığı, bu bağlamda 16'ncı ve 19'uncu paragraflar arasında yer verilen açıklamalar doğrultusunda yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlem niteliği taşıması nedeniyle cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağı ihlali iddiasına konu kız ve erkek çocuklar için aylığa hak kazanma koşullarının farklı belirlenmesine ilişkin iddia bakımından başvurunun kabul edilmez olduğu değerlendirilmiştir.

28. Diğer taraftan başvuran vasisinin 5434 sayılı Kanun'un mülga 74'üncü maddesinin kapsamına girmemesi nedeniyle erkek kardeşine maaş bağlanmadığına, ancak kardeşinin % 50 oranında sürekli zihinsel engelli olması sebebiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının ise 20'nci ve 25'inci paragraflar arasında yer verilen açıklamalar doğrultusunda 6701 sayılı Kanun'da sayılan herhangi bir ayrımcılık temeli ile nedensellik ilişkisinin tespit edilememesi ve söz konusu iddianın ayrımcılık yasağıyla ilişkili olmaması ve yargıya konu olabilecek bir iddia olması sebepleriyle Kurumun görev alanına girmediğinden inceleme şartlarını taşımadığı ve kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın başvurana tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

2/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye